

MEMO

Arutelu pärast uuringu “Virumaa pärimuskultuuri toetustmeetme mõju” esitlus 13.01.2026 Pagari külas, Ida-Virumaal

Uuringu esitluse järgselt tutvuti gruppides raportis välja toodud väljakutsete teemaploki lahendusettepanekute ja ideedega ning arutati omavahel, millised ettepanekutest tunduvad kasulikud ja tehtavad, kes neid peaksid ellu viima ja millest alustada. Välja võis pakkuda ka omapoolseid lahendusi. Seejärel esitles iga rühm lühidalt oma mõtteid ja ettepanekuid. Kuna mitmed pärimuskultuuri edendamise teemad on omavahel põimunud ja tõstaksid erinevates gruppides, siis ei pruugi olla vaid selle konkreetse grupi teemaplokiga seotud mõtteid.

Grupp nr 1 – eestvedajate hoidmine

Selle grupi arutelu keskendus koostööle, toetussüsteemidele ja kättesaadavusele:

- **Koostöö ja võrgustumine:** märgiti probleemina valdkonna killustatust ja rõhutati vajadust valdkonna inimesi kokku viia ja julgustada nendevahelist suhtlust. Leiti, et kui inimesed on kokku toodud, hakkab koostöö paremini sujuma ning see loob pinnase, kus ka riik leiab vajalikud finantsilised vahendid.
- **Kultuuritoetuse idee:** kiideti ideed luua sporditoetuse kõrvale ka kultuuritoetus. Selle eesmärk oleks toetada lisaks füüsilisele tervisele ka vaimset tervist, võimaldades inimestel saada osa erinevatest kultuurikogemustest (nt teater, ooper).
- **Huviringide kättesaadavus:** palju emotsioone tekitas huvihariduse kättesaadavuse teema maapiirkondades. Toodi näide logistilistest raskustest, kus buss viib lapse küll kooli, aga mitte huviringidesse. Huviharidus on raskendatud kauguse või huviringide puudumise tõttu – see on teenus, mida tuleks säilitada.

- **Viru Instituudi roll:** toodi esile vajadus Viru Instituudi püsirahastuse järele, et vältida olukorda, kus suur osa Virumaa toetusmeetme ressursist kulub vaid instituudi ülalpidamisele.

Grupp nr 2 – noorte kaasamine

Selle grupi arutelu keskendus pärimuse viimisele koolisüsteemi, piirkondlikele eripäradele ja noorteni jõudmise kanalitele. Tõdeti, et raportis oli noorte kaasamise kohta välja toodud palju häid mõtteid, mh:

- **Pärimus haridussüsteemi osaks:** leiti, et pärimus peaks olema haridussüsteemis kohustuslikus korras sees.
 - Väljakutse: õpetajad on praegu ülekoormatud ega saa võtta endale lisaülesandeid.
 - Lahendus: pärimus peaks olema õppekava loomulik osa, mitte lisatund. Tehti ettepanek pöörduda selle ideega Haridusministeeriumi poole.
- **Varajane kaasamine:** rõhutati, et kui laps puutub pärimusega kokku juba noores eas ja teeb seda ise läbi, on suurem tõenäosus, et huvi püsib ka hiljem.
- **Piirkondlikud erinevused (Iisaku vs Narva):** toodi välja, et lähenemine peab sõltuma piirkonnast:
 - Iisakus on valdavalt eestikeelne kogukond, kus on olemas inimesed, kellelt pärida, ja protsess on loomulikum.
 - Narvas tuleb eesti pärimust pigem esmalt tutvustada, et huvi saaks üldse tekkida.
- **Kanalid noorteni jõudmiseks:** märgiti, et noored kogunevad TikTokis. Et neid seal kõnetada, peab formaat olema lühike (10–15 sekundit) ja sisu looja peab olema väga hea jutuvestja, kes suudab vaatajat kõnetada.

Grupp nr 3 – digimaailmaga seotud väljakutsed

Selle grupi arutelu keskendus kaasaegsete digivahendite, sotsiaalmeedia ja tehisintellekti rakendamisele pärimuskultuuris:

- **TikTok ja noorteni jõudmine:** kinnitati eelmise grupi seisukohta, et TikTok on koht, kuhu noored kogunevad, ning pärimuse sisu tuleks seal siduda noorte seas populaarsete teemadega.

- **Digiarhiivide nähtavus:** kuigi suur osa kohalikust materjalist on digiarhiivides olemas, on probleemiks vähene teadlikkus – neid tuleks rohkem reklaamida, ka sotsiaalmeedia kaudu. Pakuti välja, et arhiivide haldajad (nt ERM või Kirjandusmuuseum) peaksid ise tegelema nende võimaluste laiema tutvustamisega. Alati jääb aga uurija enda valik, kas talle meeldib kohapeale minna või mitte, seega jääb see maitseküsimuseks.
- **Tehisintellekti (AI) kasutamine:** AI-d nähti praktilise abivahendina bürokraatia vähendamiseks. Seda soovitati kasutada toetustootluste ja aruannete kirjutamisel ning põhjendamisel. Siiski toodi välja hoiatus, et sisu (sh pärandiga seotud teemade) osas ei saa tehisintellekti alati usaldada.
- **Pädevus ja tahe:** leiti, et pärimuse edendajatel on digipädevused üldiselt juba olemas ja neile pole vaja seda eraldi tutvustada. Pigem on küsimus inimese enda tahtes ja viitsimises digivõimalusi rakendada: **"Kõik on inimese tahtes kinni, kas ta tahab."**

Grupp nr 4 – üleüldine pärimuse edendamine

Selle grupi arutelu oli filosoofilisem ja käsitles pärimuse rolli muutumist ühiskonnas, julgeolekut ning haridust:

- **Pärimuse muutunud olemus:** tõdeti, et pärimus ei ole enam igapäevaelu loomulik osa, vaid on muutunud eksklusiivseks nähtuseks ja seda võiks vaadata hoopis positiivselt - **"väike on ilus"**. Leiti, et pärand on kõige ehedam just väikestes gruppides: **„Pärand ongi ehe kui ta on väikses grupis“**. Toodi näiteid (Rannapungerja, Peipsi toidutänav), kus algne kohalik ja väike algatus on kommercialiseerunud, kaotades kohalikud tegijad ja sellega ka kohaliku identiteedi tunnetuse ja ühtsuse.
- **Pärimus kui julgeolekuküsimus:** väga tugevalt toodi sisse julgeolekuaspekt. Pakuti välja idee käsitleda pärimust kui rahvusvahelise julgeoleku teemat. Püstitati küsimus: **"Kui meil ei ole midagi oma, siis mida me kaitseme üldse?"** – pärimus on võimalus oma olemust uuesti mõtestada.
- **Praktilised oskused ja funktsionaalsus:** rõhutati vajadust eluliste oskuste järele, mis on ühtlasi pärimus ja kriisiks valmistumine: oskus teha tuld, liikuda metsas ja kasutada

keldreid (nii kartuli hoidmiseks kui varjendina). Tunti muret, et lapsi ei viida enam metsa ja need oskused kaovad.

- **Haridus ja emotsioon:** koolide puhul rõhutati järjepidevuse ja õpetajate pädevuse vajadust (nt et käsitööõpetaja oskaks pärandoskusi, praegu on märgata üha rohkem, et käsitööõpetajadki ei oska).

- Laste kaasamisel peeti võtmesõnaks emotsiooni ja kordust. Toodi näide, et lapsele saab näidata läbi emotsiooni töö mahtu, mis kulub särgi selga saamiseks. Ei saa eeldada, et nad hakkavad lina kasvatama, aga nad saavad protsessist ettekujutuse.

- Visati õhku "ulmeline" idee minna „algusesse tagasi“ ning asendada praegused programmid (nt kiusuvaba kool) hoopis pärimusprogrammidega, et teha süsteemis "refresh".

Grupp nr 5 – Virumaa pärimuse edendamine

Selle grupi arutelu puudutas nii rahastust, integratsiooni, autentsust kui ka pärimuse elujõulisust:

- **Pärimuse elusus vs. kunstlikkus:**

- Arutleti selle üle, et pärimust on püütud nii väga kaitsta, et see on muutunud noortele ligipääsmatuks ja peidetuks.

- Toodi võrdlus Kihnu Lauupeo tule viimisega, mida kritiseeriti kui organiseerimata ("ligadi-logadi") ettevõtmist, kuid grupi hinnangul oli see just näide ehedast elust, kus inimesed lihtsalt laulsid ja tantsisid ilma range programmita. Tõdeti, et mandril tehakse asju sageli "kunstlikult", samas kui kihnlastele on see normaalne elu, elataksegi pärimuse sees. Samas ei tegeleta pärimusega sellepärast, et seda lihtsalt alles hoida, nt ei laulda enam kai peal nutulaule, sest meremeestega on võimalik Skype teel suhelda, nutulauludel ei ole enam funktsiooni.

- Kõlas mõte: "Kui ta enam ei muutu, siis ongi surnud" – pärimus peab ajas muutuma ja Festivali Viru Särü taaselustamise näitel arvati, et "**urnu elustamisel pole mõtet**".

- **Rahastus ja kommerts:**

- Leiti, et "**raha on tegelikult olemas – raha tuleb üles leida**".

◦ Toodi välja kommertsliku lähenemise vajalikkus: selleks, et pärimus kestaks, tuleb teha seda, mida tahetakse näha ja kuulata, ning osata seda "**maha müüa**". Toodi näide rahvamajast, kus ringid pandi tulu teenima. Või korraldada kontserte, kus on erinevate žanrite seas ka rahvamuusika osa – et tutvustada neile, kes pole kokku puutunud.

• **Identiteet ja integratsioon:**

◦ Räägiti piirkondlikust eripärast (nt Kiviõli), kus nõukogude aja mõjul ei tunnetata pärandit ja noorem põlvkond on segunenud identiteediga,.

◦ Pakuti lahendusena praktilist integratsiooni: teha vene keelt kõneleva kogukonnaga koos nt pelmeene – õppida vastastikku ja saada kasu, sest tegelikult ei pruugi muukeelsed Eestis samamoodi enda pärimust ja identiteeti tunnetada, on nõ piiripeal, kuna Nõukogude aeg ei soosinud seda.

• **Käsitöö ja oskused:**

◦ Rahvarõivaste puhul tekkis vaidlus: ühed pooldasid professionaalidelt teenuse sisseostmist, teised ise tegemist. Tõdeti, et rahvarõivaste valmistamise ja kangakudumise kursused on väga populaarsed ja täis.

• **Noored:**

◦ „**Me oleme tahtnud kaitsta oma pärandit nii väga ja oleme nii hästi seda kaitsnud, et noored ka enam ligi ei pääse.**“ (st pärand on nõ peidus, pole funktsionaalne igapäeva osa)

◦ Mainiti taas TikTok potentsiaali (nt tehke järgi laulumänge) ja vajadust tutvustada pärimust läbi lugude

◦ Lastes ja noortes, kelle vanemad tegelevad pärimusega, võib tekkida trots just vastupidi mitte pärimusega tegeleda, aga on mitmeid näiteid, kus lõpuks ikkagi nad pärimuseni jõuavad. Toodi näide lapsest, kes tahtis õppida elektrikitarri, aga lõpuks jõudis ikkagi kandleni.